

**Raport średnio- i długoterminowych kierunków rozwoju
polskiego ogrodnictwa w zakresie produkcji roślin rabatowych
i balkonowych, roślin cebulowych i bulwiastych oraz
aktualizacji danych ozdobnej produkcji szkółkarskiej**

Autor:

Dr inż. Adam Marosz

Opracowanie przygotowane w ramach zadania 5.1:

„Upowszechnianie i wdrażanie wiedzy na rzecz poprawy konkurencyjności i
innowacyjności sektora ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i
bezpieczeństwa żywności oraz ochrony środowiska naturalnego ”

Program Wieloletni:

„Działania na rzecz poprawy konkurencyjności i innowacyjności sektora
ogrodniczego z uwzględnieniem jakości i bezpieczeństwa żywności oraz
ochrony środowiska naturalnego” finansowanego przez Ministerstwo Rolnictwa
i Rozwoju Wsi

Skierniewice 2017

Spis treści

1. Produkcja roślin rabatowych i balkonowych w Polsce w 2017 r.	3
1.1 Wstęp.....	3
1.2. Cel	3
1.3. Metody zabierania i opracowywania danych	3
1.4. Wyniki - produkcja w Polsce	4
1.5. Produkcja roślin rabatowych i balkonowych w innych krajach Europy	5
1.6 Wnioski	6
2. Produkcja roślin cebulowych i bulwiastych w Polsce w 2017 r.	7
2.1 Wstęp.....	7
2.2. Cel	7
2.3. Metody zabierania i opracowywania danych	7
2.4 Wyniki.....	8
2.5. Słabe i silne strony oraz szanse i zagrożenia.....	11
2.6 Produkcja roślin cebulowych w Holandii	11
3. Produkcja szkółkarskich roślin ozdobnych w Polsce w 2017r	13
3.1 Wstęp.....	13
3.2 Cel	13
3.3 Metody zabierania i opracowywania danych	13
3.4 Wyniki – produkcja w Polsce.....	14
3.5 Produkcja szkółkarska w Europie i na świecie	15
Literatura i źródła danych	16

1. Produkcja roślin rabatowych i balkonowych w Polsce w 2017 r.

1.1 Wstęp

Produkcja roślin rabatowych i balkonowych w ostatniej dekadzie rozwijała się w Polsce bardzo dynamicznie. Czynnikiem głównym tego rozwoju jest wysokie zapotrzebowanie społeczeństwa na kwiaty oraz coraz większe zapotrzebowanie zieleni miejskiej. Stale rosnący poziom zamożności Polaków pozwala na coraz większe zaspokajanie potrzeb wyższego rzędu. Rabaty kwiatowe, kwietniki i dekoracje w różnych pojemnikach mimo wysokich kosztów zakładania i utrzymania stają się nieodzownym elementem dekoracyjnym miast. Im bardziej turystycznie lub rekreacyjnie atrakcyjne jest miasto, tym większe zainteresowanie i dbałość samorządu o otoczenie. Dlatego perspektywy dla rozwoju tej gałęzi kwaciarstwa były dobre.

1.2. Cel

Przeprowadzone badania mają na celu poznanie produkcji roślin rabatowych i balkonowych w Polsce, pokazanie słabych i silnych stron oraz omówienie szans i zagrożeń w obrębie tego działu.

1.3. Metody zabierania i opracowywania danych

Głównym źródłem danych były przeprowadzone badania ankietowe prowadzone w okresie wiosennym. Bezpośrednie rozmowy z drobnymi producentami realizowano przy okazji różnych wizyt w gospodarstwach (6 ankiet), ale przede wszystkim na lokalnych targowiskach owoców warzyw i kwiatów w Skierniewicach, Rawie Mazowieckiej, Łowiczu, Sochaczewie, Opocznie, Przysusze, Zwoleń, Radomiu, Łodzi (35 ankiet). Rozmowy z większymi producentami prowadzono na giełdzie w Broniszach (3 ankiety) lub drogą mailową z innych części kraju (8 ankiet).

Z uwagi na niewielki zespół, rozległy teren i zakres badań oraz duże rozproszenie produkcji badania mają za zadanie w sposób ogólny scharakteryzować ten dział produkcji, szacunkowo przybliżyć jego wielkość i wartość w całym dziale kwaciarstwa. Struktura i powierzchnia upraw w Polsce przedstawiona jest na podstawie struktury upraw w badanych gospodarstwach. Podobnie wielkość produkcji. Wartość produkcji obliczono przy użyciu bieżących cen detalicznych. Do opracowania danych wykorzystano metody statystyki opisowej.

1.4. Wyniki - produkcja w Polsce

Produkcja roślin rabatowych i balkonowych w Polsce jest bardzo mocno rozdrobniona i skoncentrowana w małych gospodarstwach. Potwierdzają to również wyniki wycinkowe badań Jabłońskiej i in. (2011). Dodatkowo większość małych gospodarstw jest zaangażowana w samodzielną sprzedaż detaliczną roślin. Jak podają właściciele pozwala im to na uzyskanie większego dochodu, ale zwiększa obowiązki i hamuje nieco postęp w dziedzinie mechanizacji. Przeciętna produkcja w takim gospodarstwie wynosi od 5 do 20 tys. szt. roślin, co rocznie daje obrót 22 do 90 tys. zł. Drugą grupą są gospodarstwa produkujące od 20-100 tys. szt. roślin prowadzące sprzedaż hurtową i detaliczną. Sprzedaż hurtowa odbywa się na rynkach hurtowych oraz kierowana jest do centrów ogrodnich. Dodatkowym, kanałem zbytu jest również produkcja roślin pod zapotrzebowanie miast. Gospodarstwa duże produkujące powyżej 100 tys. szt. roślin rocznie prowadzą sprzedaż niemal wyłącznie hurtową na giełdach i rynkach kwiatowych, poprzez centra ogrodnicze i sieci marketów oraz produkują rośliny na zapotrzebowanie miast. W tej grupie znajdują się także wszystkie gospodarstwa produkujące i oferujące materiał wyjściowy do dalszej uprawy, a więc ukorzenione i nie ukorzenione sadzonki, siewki i sadzonki in vitro. Biorąc pod uwagę strukturę upraw i wielkość produkcji w badanych grupach gospodarstw powierzchnia upraw roślin rabatowych i balkonowych w Polsce szacowana jest obecnie na około 190 ha. Jest to dział produkcji roślin ozdobnych, który się rozwija. Głównymi czynnikami decydującymi o rozwoju jest dobra sytuacja ekonomiczna, bogaty i ciekawy asortyment stale poszerzany o nowe gatunki odmiany, rosnąca świadomość Polaków o możliwościach wykorzystania tej grupy roślin w ogrodach i terenach zielni. Rocznie oferuje się około 172 mln szt. roślin o wartości ponad 500 mln zł.

- Produkcja materiału wyjściowego i rozsady

Podobnie jak w innych działach kwaciarstwa ten etap produkcji przejmują w coraz większym stopniu gospodarstwa specjalistyczne w kraju i za granicą. W małych gospodarstwach uprawa odbywa się przy użyciu prostych technologii, dzięki m.in. coraz szerszym możliwości zakupu rozsady i sadzonek. Cykl produkcji z pominięciem etapu rozmnażania we własnym zakresie pozwala na późniejsze rozpoczynanie uprawy przypadające dopiero na 7-12 tydzień roku. W tym zakresie mniejsze są nakłady na ogrzewanie tuneli i szklarni, co jest ważne z punktu widzenia ochrony środowiska i walki ze smogiem.

- Asortyment

Obejmuje kilkadziesiąt głównych rodzajów roślin. W tej grupie wśród kwiatów balkonowych najważniejsze to: pelargonia, petunia i surfinia, begonia, bakopa, werbena, fuksja

i inne. Wśród roślin rabatowych jednorocznych największa jest produkcja aksamitki, niecierpka, lobelii, szalwii i cynii. Standardowe i znane rodzaje stanowiące podstawę asortymentu produkcji są poszerzane o nowe odmiany, a nawet gatunki czy rodzaje jeszcze kilka lat temu mało znane jak: *Acalypha*, *Callibrocha*, *Diascia*, *Dichondra*, *Lobularia*, *Ptilotus* i inne. Coraz modniejsze w tej uprawie stają się także niektóre gatunki bylin (orliki, dzwonki, nachełki, rudbekie czy szalwie) oraz krzewinki (lawenda, wrzosa, wrzośce).

Tabela 1. Szacunkowa struktura, powierzchnia i wartość produkcji roślin rabatowych, balkonowych i rocznych

Powierzchnia upraw			Wielkość produkcji		Wartość produkcji	
	(ha)*	%	(mln szt)*	%	(zł)**	%
Razem	190	100	172,0	100	502,7	100
Bratek (Viola)	17	8,9	16,5	9,6	29,7	5,9
Pelargonie	18	9,5	15,0	8,7	60,0	11,9
Begonia	12	6,3	10,0	5,8	30	6,0
Niecierpek	9	4,7	11,0	6,4	31,5	6,3
Aksamitka	9	4,7	11,0	6,4	16,5	3,3
Surfinia i petunia	11	5,8	9,5	5,5	38	7,5
Verbena	2	1,05	1,5	0,9	4,5	0,9
Pozostałe	106	55,8	97,5	56,7	292,5	58,2

* na podstawie struktury i wielkości produkcji w ankietowanych gospodarstwach

** wartość ogólna na podstawie wielkości produkcji w badanych gospodarstwach i według bieżących cen detalicznych.

1.5. Produkcja roślin rabatowych i balkonowych w innych krajach Europy.

Statystyki produkcji roślin rabatowych, jednorocznych i balkonowych w innych krajach podobnie jak w Polsce są mało poznane. Dostępne dane są wycinkowe i szacunkowe. Stosunkowo najlepiej poznana jest produkcja tych roślin w Niemczech. Największego rynku zbytu na te produkty w Europie. Na tle produkcji niemieckiej i krajów skandynawskich, oszacowana wielkość produkcji w Polsce wygląda bardzo dobrze. Z wielkością 172 mln szt. roślin w 2017 roku produkujemy więcej roślin niż Skandynawowie, ale ponad 4 krotnie mniej niż Niemcy (tab.).

Tabela 2. Produkcja roślin rabatowych w wybranych krajach Europy w mln. szt.

Rośliny	Finlandia (2015)	Niemcy (2012)	Norwegia (2010)	Szwecja (2014)
Bartki	9,8	285,0	10,9	24,3
Petunia	4,5	43,0	1,7	5,9

Pelargonja	4,2	88,0	-	-
Lobelia	2,1	-	3,1	5,6
Aksamitka	2,6	-	1,7	4,8
Begonia stalekwitnca	-	88,0	-	-
Niecierpek	-	22,0	-	0,6
Inne	13,4	282,0	9,7	13,5
Razem	36,5	813,0	27,4	54,9

* *Źródło danych: AIPH 2016.*

1.6 Wnioski

Utrzymująca się od wielu lat wysoka pozycja w dziale kwiaciarstwa roślin rabatowych i balkonowych świadczy o oplacalnoci ich produkcji. To pozwala na budowanie silnych stron eliminując słabe punkty wymienione poniżej. Do jednych z ważniejszych czynników umacniania pozycji polskich producentów należy: zaangażowanie marketingowe, popularyzacja roślin z tej grupy oraz działania w grupie związkowej lub producenckiej. Czynniki te znajdują się jednak po słabej stronie.

Słabe i silne strony, szanse i zagrożenia

Słabe strony	silne strony
Rozdrobnienie gospodarstw Mała iloc nowoczesnych obiektów produkcji Słaba mechanizacja Niska wydajnoc pracy Brak zaangażowania marketingowego mniejszych producentów Bardziej słaba organizacja producenckich	Dobra jakoc produkcji Tansza sila robocza Brak ograniczeń w wykorzystaniu torfu Stosunkowo wysoka wartoc produkcji
szanse	zagrożenia
Rosnące zapotrzebowanie runku konsumenckiego Rosnące zapotrzebowanie rynku instytucjonalnego Poprawa infrastruktury produkcyjnej Wykorzystanie funduszy unijnych Intensyfikacja działań promocyjnych Tworzenie grup producenckich i obsługa dużych podmiotów	Brak dostępności tanich paliw, które są przyczyn zlej jakości powietrza zimą Droejcy opał Zwiększony import niektórych roślin w okresie wiosennym Droejace rodki produkcji

2. Produkcja roślin cebulowych i bulwiastych w Polsce w 2017 r.

2.1 Wstęp

Światowym liderem w produkcji roślin cebulowych i bulwiastych zarówno jeśli chodzi o reprodukcję cebul jak i uprawy na kwiat cięty jest Holandia. Mimo, że w ostatnich latach obszar reprodukcji cebul w tym kraju wzrósł ponad 500 ha, to jednak w większości ważnych rodzajów roślin odnotowywano spadki areału upraw za wyjątkiem tulipana. Część dużych firm z tego kraju rozwija swoje oddziały na Antypodach, głównie w Nowej Zelandii i Chile uzyskując w pełni wartościowe cebule w innej porze roku niż w Europie. Materiał ten jest głównie wykorzystywany do pędzenia na kwiat cięty na najwcześniejsze terminy bez konieczności długotrwałego przechowywania. W Europie oprócz tego kraju w produkcji roślin z tego działu liczą się Francja, Wielka Brytania, Niemcy oraz Polska. Ze względu na klimat (surowe zimy i upalne lata) jaki panuje w Polsce, przyrosty plonów cebul nie zawsze są zadowalające. Mimo to w wielu rejonach kraju o nieco łagodniejszym klimacie (Pomorze czy Wielkopolska), produkcja cebul powoli i stale się rozwija. Towarzyszą temu niewielkie zmiany w strukturze upraw i coraz większa specjalizacja.

2.2. Cel

Przeprowadzone badania mają na celu zaktualizowanie danych dotyczących produkcji roślin cebulowych i bulwiastych w Polsce. Pokazanie słabych i silnych stron tego działu oraz omówienie szans i zagrożeń.

2.3. Metody zabierania i opracowywania danych

Głównym źródłem danych były przeprowadzone badania ankietowe prowadzone w okresie wiosennym i letnim. Bezpośrednie rozmowy z producentami prowadzono przy okazji różnych wizyt w gospodarstwach (5 ankiet), ale przede wszystkim na konferencji branżowej Stowarzyszenia Producentów Ozdobnych Roślin Cebulowych (SPORC), udział w wyjeździe branżowym tego stowarzyszenia do Holandii w kwietniu 2016 r. (25 ankiet). Uzyskane wyniki skonfrontowano z dostępnymi danymi w literaturze.

Z uwagi na niewielki zespół, rozległy teren i zakres badań oraz duże rozproszenie produkcji, badania mają za zadanie w sposób bardzo ogólny scharakteryzować ten dział produkcji, szacunkowo przybliżyć jego wielkość i wartość w całym dziale kwaciarstwa. Struktura i powierzchnia upraw w Polsce przedstawiona jest na podstawie struktury upraw w badanych gospodarstwach. Podobnie wielkość produkcji. Wartość produkcji obliczono przy

użyciu bieżących cen detalicznych. Do opracowania danych wykorzystano metody statystyki opisowej. Dane handlu zagranicznego pozyskano z baz danych GUS w Warszawie (dostęp online październik 2017).

2.4 Wyniki

Produkcja roślin cebulowych i bulwiastych w Polsce była dotąd niedoszacowana, gdyż opierała się głównie na powierzchni reprodukcji cebul tulipana i narcyza mało biorąc pod uwagę inne rzadziej uprawiane rośliny, które w ostatnich latach stały się dość popularne, zarówno w pędzeniu w doniczkach jak i w uprawie ogrodowej. Produkcja roślin cebulowych i bulwiastych w Polsce w uprawach gruntowych i pod osłonami szacowana jest na około 1230 ha, i w porównaniu do danych z 2013 r. wzrosła o 30 ha. W 2013 roku, według Królika powierzchnia ta wynosiła około 1200 ha, ale jak zaznaczył ten autor brak jest dokładnych danych jaką część tego areалу przeznacza się faktycznie na reprodukcję cebul, a jaką na kwiaty cięte (Królik 2013). Z rozmów z producentami wynika, iż może to być nawet do 40% areálu, co daje 492 ha powierzchni pod osłonami i gruncie. Do głównych roślin uprawianych na cebule w Polsce należy oczywiście tulipan, narcyz i lilia, areál jaki zajmują te trzy rodzaje wynosi 493 ha (tab. 3). Pozostałe ważne uprawy to mieczyk, czosnki ozdobne, hiacynt i dalie należące do roślin bulwiastych. W grupie pozostałych roślin cebulowych, bulwiastych i kłączowych wymienia się najczęściej drobno cebulowe krokusy i szafirki, a także krokosmie, szachownice, begonie bulwiaste, agapanty, pacioreczniki i inne rzadziej uprawiane rośliny. W strukturze gospodarstw dominują gospodarstwa małe o powierzchni do 1 ha. Według Wróblewskiej jest to 54,3% ogólnej liczby, gospodarstwa o powierzchni 1-5 ha stanowiły 33,3%, a powyżej 5 ha 13,3%. Całkowita liczba gospodarstw zajmująca się uprawą roślin cebulowych w Polsce jest bardzo trudna do ustalenia. Na podstawie przeprowadzonych badań i analiz w tym zadaniu oraz danych SPORC szacuje się, że uprawami tymi na mniejszą lub większą skalę zajmuje się nawet 1600 gospodarstw. Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 0,77 ha i jest znacznie mniejsza od tej podawanej przez Wróblewską (2009) 1,96 ha. W grupie roślin cebulowych uprawianych na kwiat cięty najważniejszy jest tulipan, którego produkcja w 2003 roku podawana była przez Jabłońską na poziomie 110-120 mln szt. kwiatów rocznie, a powierzchnia upraw wynosiła 42 ha. Po 2 latach wzrosła do 46 ha (Jabłońska 2007). Biorąc pod uwagę dalszy rozwój i wykorzystanie środków unijnych oraz dane podawane przez niektórych producentów, obecnie uprawa tulipana na kwiat cięty może wynosić nawet 55 ha. Do innych ważnych kwiatów ciętych zaliczyć należy lilię, narcyz, mieczyk i frezję, a oprócz tego coraz większym prowadzeniem zaczynają cieszyć się inne mniej typowe kwiaty takie jak czosnki, krokosmia,

kamasja, pustynnik czy cantedeskia. Coraz bardziej popularne, szczególnie jeśli chodzi o kwiaty drobno cebulowe oraz botaniczne gatunki tulipanów staje się pędzenie tych roślin w doniczkach. Najważniejszym pod tym względem jest cyklamen, hiacynt i narcyz (tu dominuje odmiana 'Tête-à-Tête'), ale gama roślin zwiększa się tutaj co roku i obejmuje już krokusy, cebulice, śnieżniki, śnieżyce, irysy, jaskry, szafirki, drobne szachownice, ranniki, szczawiki i inne mało znane rośliny (np. warkocznica *Eucomis*, *Rhodohypoxis*).

Asortyment produkcji jest bardzo szeroki i jest odzwierciedleniem trendów płynących z Holandii, która jest głównym dostawcą materiału wyjściowego, a także wielu nowych odmian wśród najważniejszych roślin uprawianych na kwiaty cięte i cebule. Samych tulipanów w Holandii w szerszej uprawie znajduje się około 1500 odmian. Areał upraw w Holandii pod reprodukcję cebul kwiatowych wynosi obecnie ponad 20 tys. ha, a eksport w tym dziale szacowany jest na 926 milionów euro rocznie. Tak intensywna produkcja prowadzi jednak do znacznego zanieczyszczenia środowiska środkami chemicznymi. Niewielka grupa holenderskich producentów praktykuje i rozwija metody ekologiczne uprawy, które w 2004, zajmowały już łącznie powierzchnię 20 ha (Sochacki 2004). W tym 10 ha przeznaczone było pod tulipany (3 ha pod narcyzy), których cebule wyprodukowane w ten sposób zostały w 2001 roku prawie w 80% wyeksportowane, głównie do Szwajcarii, USA, Niemiec i Skandynawii. Rozwój "ekologicznej" produkcji napotyka jednak bariery. Największymi problemami są: ochrona przed szarą pleśnią, zwalczanie chwastów i mszyc, właściwe zaopatrzenie roślin w azot (badania naukowe dotyczą, między innymi, optymalizacji nawożenia tym składnikiem poprzez stosowanie gnojowicy) oraz produkcja materiału rozmnożeniowego tą samą metodą. Niska jakość i niewielki plon są zarazem przyczynami wysokich cen produktów w porównaniu do tych z tradycyjnych plantacji.

Analiza danych handlu zagranicznego wskazuje na duże możliwości rozwoju tego działu. Wartościowo importujemy blisko 3 krotnie więcej cebul i bulw kwiatowych niż eksportujemy (tab. 4). Tak wysoki import świadczy o bardzo dużym zapotrzebowaniu na rynku i niedoborach rodzimej produkcji. Głównym dostawcą cebul i bulw na rynek polski jest Holandia i przełamanie lub większe zmiany tego stanu rzeczy w najbliższych latach się nie zapowiadają. Holendrzy na przestrzeni długiego okresu wypracowali sobie tak ogromną przewagę komparatywną w produkcji tych roślin, iż pozycja światowego lidera w tym dziale jest niezagrożona. Na przestrzeni lat zmalał eksport tego działu do UE, w tym głównie do Holandii, wzrósł do krajów Europy Środkowo-Wschodniej, głównie do Rosji i Białorusi (tab. 5), natomiast import cebul z UE pokrywa się niemal w całości z wartością importu z Holandii (tab. 6).

Tabela 3. Szacunkowa struktura i powierzchnia produkcji roślin cebulowych i bulwiastych

Powierzchnia razem	1230ha	100%
Tulipan	306	24,8
Narcyz	118	10,4
Lilia	69	5,6
Mieczyk	68	5,5
Czosnki ozdobne	29	2,3
Hiacynt	16	1,3
Dalia	12	1,0
Pozostałe	131	10,6
Kwiaty cebulowe cięte	481	39,1

* na podstawie badań i szacunków własnych

Tabela 4. Eksport, import i bilans w handlu zagranicznym (mln PLN) cebulami, bulwami i kłączami w latach 2005-2016 (dane GUS).

Rok	Eksport			Import			Bilans		
	601	60110	60120	601	60110	60120	601	60110	60120
2005	29,4	29,3	0,07	67,2	60,8	6,4	-37,8	-31,5	-6,33
2009	17,8	16,3	1,46	101,1	72,7	28,4	-84,5	-56,4	-26,9
2010	15,4	11,8	3,5	85,2	61,2	24,0	-69,8	-49,4	-20,5
2015	16,5	11,3	5,3	86,4	50,8	35,5	-69,9	-39,5	-30,2
2016	28,7	23,1	5,6	86,4	53,8	32,6	-57,7	-30,7	-27

601- cebule, bulwy, kłącza, korzenie (w tym cykoria)

60110 - cebule, bulwy, kłącza, korzenie w stanie uśpienia

60120 - cebule, bulwy, kłącza, korzenie (w tym cykoria) w stanie wegetacji lub kwitnienia

Tabela 5. Główne kierunki eksportu (mln PLN) polskich cebul, bulw i kłaczy w latach 2005-2016 (dane GUS).

Rok	Unia Europejska			Holandia			Kraje Europy Środ.-Wsch.		
	601	60110	60120	601	60110	60120	601	60110	60120
2005	25,8	25,8	0,03	25,7	24,3	-	3,5	3,5	0,04
2009	13,0	11,7	1,3	12,2	7,3	0,9	4,7	4,5	0,2
2010	7,4	6,2	1,2	7,1	3,4	1,1	7,9	5,5	2,3
2015	5,3	2,9	2,4	1,2	0,7	0,3	10,5	8,3	2,2
2016	5,9	2,8	3,0	1,1	0,9	0,2	22,6	20,0	2,6

601- cebule, bulwy, kłącza, korzenie (w tym cykoria)

60110 - cebule, bulwy, kłącza, korzenie w stanie uśpienia

60120 - cebule, bulwy, kłącza, korzenie (w tym cykoria) w stanie wegetacji lub kwitnienia

Tabela 6. Główne źródła importu (mln PLN) cebulek, bulw i kłaczy w latach 2005-2016 (dane GUS).

Rok	Unia Europejska			Holandia				
	601	60110	60120	601	60110	60120	60110/szt.	60110/zł/szt
2005	66,9	60,6	6,3	63,4	58,1	5,3	63,8	0,91
2009	100,7	72,4	28,2	90,9	66,6	24,4	80,3	0,83
2010	85,0	61,0	24,0	79,9	56,6	23,1	89,1	0,63

2015	86,3	50,8	35,5	74,2	45,0	30,1	88,8	0,5
2016	86,2	53,7	32,6	75,0	45,5	29,5	97,1	0,47

601- cebule, bulwy, kłącza, korzenie (w tym cykorii)

60110 - cebule, bulwy, kłącza, korzenie w stanie uśpionia

60120 - cebule, bulwy, kłącza, korzenie (w tym cykorii) w stanie wegetacji lub kwitnienia

2.5. Słabe i silne strony oraz szanse i zagrożenia

Słabe strony	silne strony
<ul style="list-style-type: none"> -duże rozdrobnienie gospodarstw, spora część produkcji pochodzi z tzw. „upraw przyzagrodowych” -słaba jakość produkowanego materiału -niski poziom mechanizacji i bark profesjonalnych maszyn i urządzeń -niska wydajność pracy -brak infrastruktury do nawadniania -brak własnych odmian i niski zakres prac hodowlanych w tym dziale -mały areal upraw 	<ul style="list-style-type: none"> -duża przedsiębiorczość producentów -zdrowe gleby w przeciwieństwie do niektórych rejonów Holandii, gdzie uprawy są skoncentrowane od kilkudziesięciu lat -tańsza i łatwiej dostępna siła robocza -poprawa infrastruktury drogowej i coraz lepsza logistyka
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> -tworzenie grup producenckich w celu zakupu i wykorzystania maszyn, produkowania jednolitych partii materiału -wykorzystanie funduszy unijnych na rozwój gospodarstw -stały wzrost zainteresowania konsumentów zakupami i uprawą kwiatów cebulowych -rozwój sprzedaży internetowej -intensyfikacja działań promocyjnych i popularyzacja roślin -udział w stowarzyszeniach -zdobywanie wiedzy i szkolenia poprzez udział w konferencjach, szkoleniach, wystawach, wycieczkach branżowych -lepsza współpraca ze światem nauki -malejący areal upraw w Holandii -rozwój ekonomiczny kraju -zwiększanie produkcji i eksportu w tym dziale 	<ul style="list-style-type: none"> -wysoki import z Holandii i bardzo mocna niezagrożona pozycja tego kraju w tym dziale -szybszy wzrost cen środków produkcji niż cen cebul -problemy z dostępem do środków ochrony, bark rejestracji odpowiednich środków do zwalczania patogenów -coraz większe obostrzenia przepisów i wzrost biurokracji -surowe czynniki klimatyczne i duża ich zmienność w wielu rejonach kraju -ograniczenia w dostępności do tanich paliw energetycznych powodujących duże zanieczyszczenie powietrza -wzrost kosztów produkcji, szczególnie kwiatów -niskie ceny cebul i kwiatów w Holandii

2.6 Produkcja roślin cebulowych w Holandii

Dane dotyczące produkcji roślin cebulowych w Holandii są dobrze znane i precyzyjne. Jest to grupa roślin uprawiana w tym kraju od prawie 400 lat. Na przestrzeni tego czasu produkcja tych roślin (areal, technologia, asortyment) zostały tak rozwinięte jak w żadnym innym kraju na świecie. Holandia pomimo obecnie wysokich kosztów pracy, drogiej ziemi

dostarcza tanich cebul do większości krajów. Dzięki wypracowaniu przewagi komparatywnej, utrzymywaniu niskich cen produktów, wysokiej i dobrej jakościowo produkcji oraz ciekawego asortymentu konkutowanie z nią na światowych rynkach jest bardzo trudne. Natomiast produkcja rodzima w Polsce, w niewielkim stopniu zaspokaja potrzeby rynku, a niedobory są uzupełniane importem głównie z Holandii. Podobnie jest w innych krajach Europy.

Powierzchnia uprawy roślin cebulowych w Holandii wzrasta, co wynika z rosnącego zapotrzebowania na cebule w krajach, do których kierowany jest główny eksport w tym także do Polski. Na przestrzeni ostatnich 9 lat powierzchnia uprawy wzrosła o 592 ha największy wzrost odnotowano w tym czasie w uprawie tulipana o 1371 ha, a największe spadki w przypadku narcyzów o 302 ha, mieczyków o 236 ha i irysów cebulowych o 127 ha (tab. 7). Niewielkie spadki areal upraw objęły także krokusy (-70 ha), szafirki (-26 ha), cebulicę (-9 ha) i inne cebulowe (-13 ha). Bez większych zmian na przestrzeni lat 2007-2015 był areal uprawy lilii, hiacyntów i zawilca (*Anemone blanda*).

Tabela 7. Areal (ha) upraw roślin cebulowych w Holandii z podziałem na główne rodzaje

Rok	2015	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007
Kwitnące wiosną	15 549	14 437	14 269	13 102	13 406	14 299	14 689	14 705
Tulipan	11693	10412	10193	10452	10581	10268	10540	10322
Narcyz	1447	1505	1637	1683	1687	1653	1673	1749
Hiacynt	1291	1345	1293	1252	1258	1238	1299	1296
Krokus	395	430	376	372	366	379	401	465
Irys	242	259	261	272	293	289	305	369
Szafirek	165	160	172	189	190	183	173	191
Czosnki	225	214	217	203	178	182	178	182
Cebulica	24	30	25	22	30	31	33	35
Zawilec	22	28	27	24	26	27	29	28
Śnieżnik	19	27	25	22	24	22	26	31
Inne	26	27	18	36	32	31	32	39
Kwitnące latem	4837	4346	4530	4687	4403	4113	4649	5089
Mieczyk	618	735	713	761	722	698	774	854
Lilia	4219	3611	3817	3926	3681	3415	3875	4235
Razem	20 386	18 619	18 644	19 207	17 809	18 412	19 338	19 794

Źródło: Bloembollenkeuringsdienst (BKD); AIPH 2016

Wartość holenderskiego eksportu produktów kwaciarskich według danych Eurostatu wyniosła w 2015 r. prawie 6,2 mld euro, w tym cebule i bulwy kwiatowe miały udział 15%. Wartość importu do Holandii produktów kwaciarskich wyniosła w tym czasie nieco ponad 1,5 mld euro, a udział roślin cebulowych to 4,2%. Polska jest 8 krajem pod względem wielkości importu roślin ozdobnych z Holandii, którego wartość wyniosła w 2015 roku 196,5 mln euro, a udział roślin cebulowych w wartości tego importu to 10,4%.

3. Produkcja szkółkarskich roślin ozdobnych w Polsce w 2017r

3.1 Wstęp

Szkółkarstwo ozdobne jest działem, który rozwija się i umacnia z roku na rok. Nie obserwuje się w ostatnich latach większych tendencji spadkowych w Polsce ani w areale upraw, ani asortymencie czy liczbie gospodarstw. W ostatnim czasie odnotowano 5% wzrost zatrudnienia w tym sektorze. Ogólnie rok 2015 i 2016 były dla tego działu produkcji roślin bardzo udane. Rok 2017, z wstępnie uzyskanych wyników i dotąd opracowanych ankiet będzie rokiem spadkowym pod względem wartości sprzedaży we wszystkich głównych działach. Niesprzyjające warunki pogodowe, które wystąpiły w połowie kwietnia i trwały do początków maja spowodowały spadek sprzedaży detalicznej sięgający 30-60 % w produkcji szkółkarskiej i 80-90 % w roślinach rabatowych i balkonowych w porównaniu do tego samego okresu co w roku poprzednim. Z dalszych badań wynika, iż producentom i handlowcom strat z tego okresu nie udało się w pełni nadrobić w kolejnych miesiącach, dlatego rok 2017 w porównaniu z poprzednim rokiem zakończy się kilkuprocentowym spadkiem w handlu głównymi produktami szkółkarskimi na rynku krajowym.

3.2 Cel

Przeprowadzone badania mają na celu zaktualizowanie danych dotyczących produkcji szkółkarskich roślin ozdobnych w Polsce. Pokazanie słabych i silnych stron tego działu oraz omówienie szans i zagrożeń

3.3 Metody zabierania i opracowywania danych

Głównym źródłem danych były przeprowadzone badania ankietowe prowadzone w 2017 r. Bezpośrednie rozmowy z producentami prowadzono przy okazji różnych wizyt w

gospodarstwach (16 ankiet). Rozmowy z większymi producentami prowadzono na wystawie Zielen to Życie w Warszawie (43 ankiety) lub drogą mailową z innych części kraju (18 ankiet).

Z uwagi na niewielki zespół, rozległy teren i zakres badań oraz duże rozproszenie produkcji badania mają za zadanie w sposób ogólny scharakteryzować ten dział produkcji, zaktualizować jego wielkość i wartość w całym dziale kwaciarstwa. Struktura i powierzchnia upraw w Polsce przedstawiona jest na podstawie struktury upraw w badanych gospodarstwach. Podobnie wielkość produkcji. Wartość produkcji obliczono przy użyciu bieżących cen hurtowych ustalanych na podstawie głównych roślin w danej grupie przynajmniej kilku szkółkach. Oferty drukowane pozyskiwano na targach i wystawach szkółkarskich Gardenia i Zielen to Życie lub korzystano z dostępnych ofert na stronach internetowych. Obliczenia mają charakter ogólny i bardzo szacunkowy w celu poznania ekonomicznej wartości tego działu. Do opracowania danych wykorzystano metody statystyki opisowej.

3.4 Wyniki – produkcja w Polsce

Produkcja upraw szkółkarskich w ostatnich dwóch latach wzrosła o 25 ha i w 2017 roku wyniosła 6922 ha. Największy wzrost odnotowano w uprawach gruntowych bylin i krzewów liściastych (15 ha), drzew alejowych (9ha) i upraw pojemnikowych (7ha). Natomiast zmniejszył się o 10 ha areal uprawy róż w gruncie i o 5 ha areal upraw gruntowych roślin iglastych (tab. 8). Liczba gospodarstw po niewielkim spadku w latach 2002-2010 ponownie zaczyna wzrastać. W 2015 r. produkcją szkółkarską zajmowało się 3225 gospodarstw, a w 2017 już 3228 (tab.9). Dzięki dynamicznie wzrastającej powierzchni upraw zwiększa się średnia powierzchnia szkółki i poprawiają się warunki gospodarowania. Średnia powierzchnia szkółki wzrosła z 1,35 ha w 2002 r do 2,13 ha w 2015 r (tab. 10). i jest odzwierciedleniem trendów w Europie zachodniej. Przeciętne gospodarstwo w Polsce jest jeszcze nadal ponad dwukrotnie mniejsze niż w Niemczech, ale już mocno zbliżone do średniej powierzchni szkółki holenderskiej. Wartościowo dział szkółkarstwa ozdobnego należy do jednych z najważniejszych w produkcji kwaciarskiej. Z wartością 1169,4 mln zł stawowi prawie 34% całkowitej wartości produkcji kwaciarskiej w 2017r. Największą wartość produkcji ogółem uzyskały drzewa i krzewy uprawiane w pojemnikach. W 2017 roku w szkółkach wyprodukowano łącznie 85 mln szt. krzewów o wartości 504,6 mln zł. Największy udział w tej wartości mają drzewa i krzewy iglaste (207,5 mln zł) i liściaste (116,8mln). W przypadku pozostałych roślin uprawianych w pojemnikach wartość produkcji mieści się w przedziale 18,2 mln zł dla siewek i sadzonek w multiplatach do 59,5 mln dla bylin. Z upraw gruntowych

największe znacznie mają również drzewa i krzewy iglaste z wartością 299,2 mln zł. Składową tej wartości stanowią głównie uprawy odmian żywotnika cyprysików i cisów, także jodeł i świerków na choinki w takim zakresie w jaki uprawy te prowadzone są w szkółkach ozdobnych. Typowe plantacje choinkowe głównie choinek ciętych nie są tutaj uwzględnione.

Rocznie w szkółkach w Polsce produkuje się i oferuje do sprzedaży 233,2 mln szt. różnych roślin, na różnych poziomach sprzedaży: detalicznej, hurtowej, zagranicznej (export).

Tabela 8. Areal (ha) głównych upraw szkółkarskich w Polsce, w 2002- 2017 roku

Rodzaj uprawy	2002	2010	2015	2017
Róże w gruncie	1620	1510	1390	1380
Drzewa i krzewy iglaste w gruncie	1043	2363	2465	2460
Uprawy w pojemnikach	845	1175	1205	1212
Krzewy liściaste i byliny w gruncie	440	575	590	605
Drzewa alejowe i parkowe	160	345	385	394
Uprawy pod osłonami (szklarnie, tunele bloki tunelowe)	135	260	272	276
Mateczniki i inne nasadzenia produkcyjne	150	519	590	595
Razem	4393	6747	6897	6922

* opracowanie własne na podstawie długoletnich badań w PW 2008-2014 i PW 2015-2020

Tabela 9. Liczba szkółek roślin ozdobnych

Grupy szkółek	Liczba szkółek			Udział w %		
	2002 rok	2010 rok	2015	2002 rok	2011 rok	2015
Małe (0-1ha)	2413	2177	2170	74,4	72,7	67,3
Średnie (1-2 ha)	368	399	408	11,3	12,1	12,6
Duże (2-5 ha)	298	399	395	9,2	10,0	12,2
B. duże (pow. 5ha)	166	248	252	5,1	5,2	7,8
Razem	3245	3223	3225	100	100	100

Uprawy ogrodnicze – Powszechny Spis Rolny 2002. GUS, Warszawa 2003. Tabl. 47 str. 80
Obliczenia i szacunki własne na podstawie długoletnich badań w PW 2008-2014 i PW 2015-2020

3.5 Produkcja szkółkarska w Europie i na świecie

Światowa produkcja szkółkarska według danych podanych przez AIPH zajmuje areal ponad miliona ha i ma wartość 28,6 miliarda euro. Zdecydowana większość tej produkcji pod

względem zajmowanego arealu zlokalizowana jest w Azji i Ameryce Północnej. W Europie według tych szacunków zlokalizowane jest 11 % światowego arealu upraw szkółkarskich, które dają łącznie aż 37% wartości światowej produkcji. Najmniej efektywne jest szkółkarstwo jest w Chinach i Indiach, gdzie zajmuje duże obszary o niskiej wartości produkcji. Utrzymanie takiego stanu rzeczy jest możliwe dzięki bardzo taniej sile roboczej, ale w przyszłości i tutaj mogą zachodzić większe zmiany. Z krajów europejskich liderami w tym dziale produkcji są Holandia, Niemcy i Włochy. Wysoką wartością produkcji charakteryzują się kraje skandynawskie (Norwegia i Szwecja) oraz Szwajcaria, w których uprawy przeznaczone są praktycznie na rynek własny. Polska pod względem arealu upraw dołącza do europejskiej czołówki. Mimo stałego wzrostu efektywności produkcji, znajdujemy się jeszcze poza większością krajów Europy zachodniej. Jednak po przeliczeniu wartości krajowej produkcji przez zajmowaną powierzchnię uzyskujemy współczynnik na poziomie 0,04 mln euro na ha, prawie porównywalny dla Niemiec i Wielkiej Brytanii i niewiele mniejszy od takich krajów jak Belgia, Dania, Austria, Włochy, ale pięciokrotnie mniejszy niż np. w Holandii i krajach Skandynawskich. W przypadku średniej powierzchni szkółki na poziomie 2,12 ha znajdujemy się pośrodku ważniejszych producentów w Europie. Wartości tych współczynników mogą być dowodem na dość prawdziwe wartości oszacowanych danych dla Polski. Jednak niektóre dane przytoczone przez AIPH są bardzo orientacyjne i jednak nie zawsze tak precyzyjne. Zależne od metod zbierania danych i szacowania poszczególnych wartości. To, iż pojawiają się jakieś wątpliwości budzi fakt wysokiej wartości produkcji (418 mln euro) w pozostałych krajach Europy przy areale 3618 ha co daje współczynnik 0,11 mln euro na ha (tab. 5). Prawie trzykrotnie wyższy niż w Polsce czy Niemczech i tylko o połowę niższy niż w Holandii. Zaznaczyć trzeba, iż w puli pozostałych krajów znajdują się państwa Europy Środkowo Wschodniej (Litwa, Łotwa, Ukraina, Bułgaria, Czechy, Rumunia, Węgry itd.) i pozostałe kraje Europy południowej (Grecja i Portugalia), gdzie szkółkarstwo nie zajmuje dużych arealów i nie charakteryzuje się tak wysoką efektywnością jak w krajach Europy zachodniej.

Literatura i źródła danych

AIPH 2016 – International Statistics Flower and Plants

FloraCulture International - <http://www.floraculture.eu/>

Jabłońska L. 2005. Rozwój polskiego kwaciarstwa w minionym 15-leciu. Zesz. Probl. Post. Nauk Roln. 504: 21-31.

Jabłońska L. 2007. Ekonomiczne aspekty rozwoju sektora kwaciarskiego w Polsce. Wydawnictwo SGGW, Warszawa

Jabłońska L, Paszko D., Zarzycka A. 2010. Ekonomiczna efektywność uprawy jako czynnik rozwoju produkcji doniczkowych roślin rabatowych i balkonowych w Polsce. Roczniki Naukowe SERiA, Szczecin, T. XI, z. 3, s. 120-126.

- Królik B. 2013. Reprodukacja roślin cebulowych w warunkach Polski. W: Ogródnictwo ozdobne sektorem gospodarki narodowej (Rabiza-Świder J. i Skutnik E. red.). Katedra Roślin Ozdobnych SGGW w Warszawie 49-52.
- Royal Flora Holland - Newsletters. <https://www.royalfloraholland.com>
- Sochacki D. 2004. Rośliny cebulowe na warsztacie naukowców. Hasło Ogródnicze 9
- Wróblewska W. 2007: „Rynek materiału wyjściowego ozdobnych roślin cebulowych w Polsce i Holandii”. Rozprawa doktorska, Akademia Rolnicza Lublinie.
- Wróblewska W. 2009. Produkcja cebul i bulw kwiatowych w Polsce i wybranych krajach Unii Europejskiej. Zeszyty Naukowe SGGW. 07(22):154-163
- Wróblewska W., Rudzki P. 2012. Tendencje w produkcji roślin ozdobnych metodą kultur tkankowych w Polsce i na świecie. Annales UMCS sec. Horticultura vol. XXII(4), s. 18-27.
- Wróblewska W. 2011. Preferencje mieszkańców Rzeszowa dotyczące ozdobnych roślin doniczkowych. Zeszyty Naukowe Politechniki Rzeszowskiej 280. Zarządzanie i Marketing z. 18, s. 217-225.
- Wróblewska W. 2010. Popyt i wybrane determinanty popytu na rośliny ozdobne w Europie. Roczniki Naukowe SERiA, t. XII , z. 4. s 383-387.